

MAČKOVA OČETA - JANKO KERSNIK

Življenjepis

Janko Kersnik se je rodil v plemiški družini na gradu očetu Jožetu, ki je bil sodnik, in materi Berti Hoffern, ki je bila plemkinja v brdskem gradu, blizu Lukovice pri Domžalah. Svojo mladost je Janko preživel na Brdu in v Lukovici, ki je bila takrat tipično podeželsko gnezdo. Po končani gimnaziji v Ljubljani oz. po izstopitvi iz sedmega razreda (bil je namreč zaveden Slovenec in bi bil zaradi tega izključen), ga je doma zasebno poučeval Fran Levec in ga navdušil za slovensko književnost. Nato je študiral eno leto pravo na Univerzi na Dunaju, potem pa je nadaljeval na Univerzi v Gradcu, kjer je leta 1874 končal študij prava. Postal je pripravnik na finančni prokuraturi v Ljubljani, leta 1878 pa je pri dr. Zupancu prevzel mesto notarskega namestnika na Brdu. Čez dve leti je naredil notarski izpit in ostal notar vse do smrti. Leta 1883 je bil prvič izglasovan za deželnega poslanca. Nato je bil izvoljen za predsednika podružnice Kmetijske družbe, spomladi leta 1885 pa za župana lukoviške občine. Leta 1889 je bil ponovno izvoljen v deželni zbor. Čez šest let je nevarno zbolel za sušico v grlu, zaradi katere je leta 1897 umrl.

Dr. Fran Vidic je Janka Kersnika v Ilustrativnem narodnem koledarju za leto 1898 opisal takole: "Kersnik je bil visoke, vitke, elegantne postave, lepega lica, katero je obrobjala bujna, dolga temno-rjava brada. V družbi je bil živahen, fin, nežen, dovtipen in nadvse prijazen. Bil je vzor moške lepote in prijaznosti. Vse ga je ljubilo in oboževalo, povsod je bil dobrodošel in vsakemu se je prikupil s svojim prijaznim, finim vedenjem. V časopisu Slovenski Narod iz leta 1895 pa je pisalo, da so ga kmetje ljubili in mu niso rekli drugače nego "naš Janko".

Delo

V slovenski književnosti velja za utemeljitelja poetičnega realizma, in je njegov najodločnejši predstavnik. Pomemben pa je tudi kot prvi slovenski podlistkar. Jezik Kersnikovih pripovednih del je v skladu z realistično snovjo vzet iz vsakdanjega življenja. Višek realizma je Kersnik dosegel v črticah, ki jih poznamo z naslovom Kmetske slike. V drobnih slikah je prikazan kmetov trdi boj za obstanek, njegovo zadolževanje in pravdarsko strast, njegove nespametne ženitve zavoljo grunta. Iz njih spoznamo, kako se poraja iz bede in lakote zagrizeno sovraštvo med očetom in sinom (Mačkova očeta), kako zelo je kmet navezan na zemljo in kako naraven pojav mu je smrt (Kmetska smrt), kako brezdušni so otroški varuhi, ki jim ni mar ljubezni, marveč ob porokah upoštevajo samo bogastvo (Otroški dohtar) in kako kmet svoja najgloblja čustva podreja koristim zemlje (Mohoričev Tone). Kersnik pa je pomemben zlasti zato, ker je v slovenski književnosti dokončno izoblikoval jezik izobražencev.

Kersnik je že v gimnaziji pisal nemške pesmi in se je zgledoval po Jenkovih otožnih in nežnih pesmih, njegova glavna motiva pa sta postala narava in domovina. A jih je zaradi vpliva Frana Levca moral opustiti in tako začel pisati slovenske. Vendar ga poznamo bolj kot pisatelja. V svojih prvih pripovednih spisih je še dokaj močno romantičen, saj se opazijo literarni vplivi njegovega prijatelja Jurčiča, ter tudi Josipa Stritarja, a istočasno že v svojih podlistkih kritično in satirično obdeluje sodobno slovensko zaostalost.

Z romantiko je zaključil po letu 1881, ko je dokončal Jurčičeve Rokovnjače. V kasnejših delih se kaže že kot realist. Ker je bil graščak, je dobro poznal grajsko gospodo in tudi porajajoče se meščanstvo. Kot notar in župan pa je imel veliko opravka tudi s kmeti in je tudi te dobro poznal. Ravno zaradi tega, je v svojih delih opisoval naše meščanstvo in kmeta. V kmečki snovi je zelo dobro ponazarjal moške značaje, v meščanski pa je bil najboljši oblikovalec ženskih likov.

Njegova najpomembnejša dela iz meščanskega življenja so: romana Ciklamen in Agitator ter povest Jara gospoda. Kmečko življenje je Kersnik dobro poznal z dobre in slabe strani. S kmeti je imel opravka kot notar, obiskoval jih je na domu, videl jih je pri njihovem delu. Poznal je njihove vrline in napake: žilavost v boju za obstoj, pa tudi pohlep po premoženju in pijančevanju.

Upodobil je kmeta v povestih Očetov greh in Testament, ki je prvo Kersnikovo obsežnejše delo in se mu zaradi romantične zgodbe ni posebno posrečilo. Mojstrsko pa je kmeta prikazal tudi v zbirki črtic Kmetske slike.

Najbolj znana dela

- Na Žerinjah (1876)
- Rokovnjači - dopolnil po smrti Josipa Jurčiča (1881)
- Lutski ljudje (1882)
- Ciklamen (1883)
- Gospod Janez (1884)
- Agitator (1885)
- Mačkova očeta (1886)
- Testament (1887)
- Dohtar Konec in njegov konj (1888)
- Kako je stari Molek tatu iskal (1889)
- Kmetske slike (1891)
- Jara gospoda (1893)
- Očetov greh (1894)

Vsebina

Črtica govori o Mačkovih in sicer o treh generacijah očetov oziroma sinov. Stari Maček je živel s sinom na kmetiji, kjer je še gospodoval, ko pa je že zelo ostarel so ga le prepričali, da je kmetijo zapustil sinu. Ko je sin zagospodoval pa se staremu Mačku ni godilo več dobro, saj ga je sin pretepal, veliko so se prepirali, tako da je stari Maček naposled zapustil svoj dom in odšel k sosedom. Kmalu je umrl, še prej pa je zahteval od sina svojih 20 goldinarjev, ki jih je zapustil

sosedovim. Tudi sinu se na stara leta ni godilo nič dobrega, saj je tudi imel sina, in ko mu je zapustil kmetijo se mu je zgodilo enako kot očetu. Sin ga je pretepal, tako da je tako kot svoj oče preživel svoje zadnje dneve pri mladem sosedovem Matevžu. Sin in oče sta imela enako usodo in končala na isti način.

Pripoved Mačkova očeta spada med kratko pripovedno prozo, črtico in je ena od zgoraj že omenjenih osmih slik v zbirki Kmetske slike. Sestavljena je iz drobnih pripovednih prizorov, ki so razvrščeni v časovnem zaporedju. Med njimi so tudi časovni presledki. Prikazan je odločilni trenutek v življenju osrednje osebe: najprej starega Mačka, nato pa še njegovega sina. Obseg je pisatelju narekoval skrajno zgoščenost pri opisih, poročanju o dogajanju, dvogovorih, označitvah oseb itd. Ideja te črtice je: boj za lastnino uniči vse prijateljske družinske odnose. Zanj pa velja pregovor: ti očeta do praga, sin tebe čez prag.